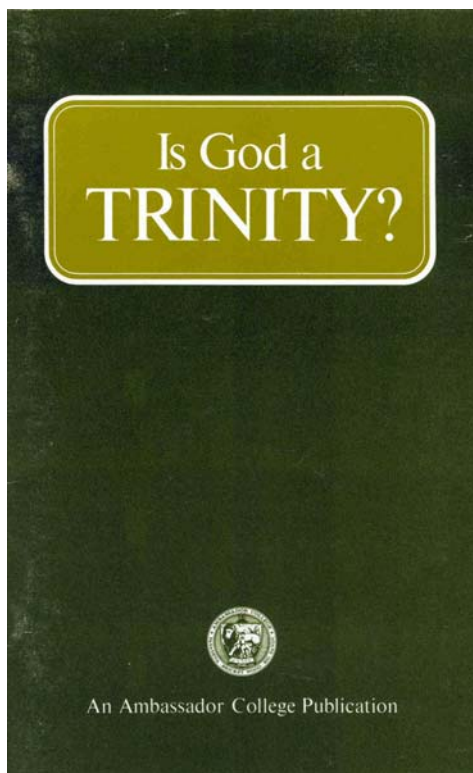

Da Li Je Bog Trojstvo?

od
George L. Johnson

GLAVA 1

Da li je Trojstvo biblijski utemeljeno?

Verovanje po kome je Bog jedna suština koja se sastoji iz tri osobe jedno je od centralnih doktrina hrišćanske religije. Većina ljudi koji ispovedaju hrišćanstvo, bilo pravoslavci, katolici ili protestanti, veruje u koncept Trojstva.

I pored sveg verovanja u Trojstvo, ova doktrina nije baš najjasnija i najrazumljivija većini neupućenih hrišćana. Zapravo, većina nema ni želju, niti pobudu da razume ono što njihova crkva podučava. Samo mali broj neupućenih hrišćana svestan je da postoje problemi u ovoj doktrini. Oni to jednostavno uzimaju zdravo za gotovo, prepuštajući

teolozima da se nose sa misterioznim aspektima ove doktrine. A kada bi čovek neupućen u hrišćanstvo bio spreman na dalja istraživanja, suočio bi se sa obeshrabrujućim izjavama nalik ovoj: "Čovekov um ne može potpuno da shvati misteriju Trojstva. Onaj koji bi pokušao da tu misteriju potpuno razume, izgubio bi pamet. Ali, onaj koji bi porekao Trojstvo izgubio bi dušu" (Herold Lindzel i Čarls Vudbridž, *Priručnik za hrišćansku istinu*, str. 51-52).

Jedna ovakva izjava znači da se koncept Trojstva mora prihvatiti ili... Ali, samo prihvatiti Trojstvo kao doktrinu, bez dokaza, značilo bi postupiti potpuno protivno Svetim Pismima. Bog je nadahnuo apostola Pavla da napiše sledeće: "Sve proveravajte; zadržavajte (ono) što je dobro" (Prva Solunjanima 5:21). Apostol Petar nadalje upozorava hrišćane: "... (budite) svagda spremni na odgovor svakom ko traži razlog nade koja je u vama..." (Prva Petrova 3:15).

Stoga je hrišćanin obavezan da dokaže da li je Bog Trojstvo ili ne!

Teško objašnjivo

Ako se ograničite na tekstove o Trojstvu u popularnoj religijskoj literaturi za laike, zaključili biste da Biblija svuda jasno uči doktrinu o Trojstvu. Međutim, ako biste počeli da čitate šta na ovu temu kažu bolje biblijske enciklopedije, rečnici i knjige, došli biste do jednog sasvim drukčijeg zaključka. I što biste više studirali, više biste nalazili da je Trojstvo zbilja postavljeno na veoma klimave oslonce. Problemi koji postoje u vezi sa objašnjenjem Trojstva dolaze do izražaja u skoro svakom članku ili knjizi na tu temu.

Nova katolička enciklopedija pokreće ovu temu u sledećem tekstu: "Teško je, u drugoj polovini XX veka, ponuditi jasan, objektivan i direktan izveštaj o otkrivenju, doktrinalnom razvoju i teološkoj elaboraciji misterije Trojstva. Diskusije onih koji veruju u Trojstvo, rimokatolika kao i ostalih, *predočavaju unekoliko nestabilnu strukturu*" (Tom XIV, str. 295). Ali, zašto je tako teško razumeti centralnu doktrinu hrišćanske vere? Zašto je jedna tako važna doktrina predstavljena kao nejasan obris realnosti? Zar ne postoji jasno biblijsko otkrivenje doktrine Trojstva? Zar nisu Hristos i Njegovi apostoli jasno propovedali takvu nauku? Biblija je sigurno prepuna učenjem o tako važnoj temi kao što je Trojstvo. Ali, na nesreću, reč "trojstvo" se nigde ne pojavljuje u Svetom Pismu!

"Termin 'Trojstvo' nije biblijskog karaktera, i mi se ne koristimo biblijskim jezikom kada definišemo ono što Trojstvo kao nauka izražava" (*Međunarodna standardna biblijska enciklopedija*, odrednica "Trojstvo", str. 3012). I ne samo da se reč "Trojstvo" nigde ne pojavljuje u Bibliji, već ne postoji suštinski dokaz da je takva doktrina uopšte nagoveštena u Svetim Pismima.

U knjizi na temu Trojstva, katolički teolog Karl Rahner priznaje da su teolozi u prošlosti "... dovedeni u nepriliku zbog jednostavne činjenice da Pisma u stvari ne predstavljaju Trojstvo kao neminovnu doktrinu koja direktno proističe iz Biblije (čak ni uvod u Jevanđelje apostola Jovana ne govori o takvoj doktrini)" (*Trojstvo*, str. 22). Ostali teolozi takođe priznaju činjenicu da prvo poglavlje Jevanđelja po Jovanu - prolog - jasno

pokazuje prepostojanje i božanstvenost Hristovu, te da ne uči doktrinu o Trojstvu. Nakon razmatranja Jovanovog prologa, Dr. Viljem Njutn Klark piše: "*Nema ovde Trojstva*; ali postoji distinkcija u Božanstvu, dualnost u Bogu. Ova svojstvenost (dualnost ili dvojstvo) koristi se kao osnova za ideju o jednorodnom Sinu i kao ključ za mogućnost Njegovog utelovljenja" (*Prikaz hrišćanske teologije*, str. 167).

Prvo poglavlje Jovanovog Jevanđelja jasno pokazuje prepostojanje Isusa Hrista. Ono takođe ilustruje dualnost Boga. I kao što Dr. Klark ukazuje, ključ za mogućnost inkarnacije - činjenicu da Bog može da postane čovek! Apostol Jovan iznosi na videlo nepogrešivu činjenicu da je Isus Hristos Bog (Jevanđelje po Jovanu 1:1-4). Ali, nigde u ovom poglavlju ne nalazimo da se govori o Trojstvu.

Dodatni biblijski "dokazi" u prilog Trojstvu?

Verovatno najpoznatiji stih koji se u prošlosti koristio kao "dokaz" Trojstva je Prva Jovanova 5:7. Međutim, mnogi teolozi priznaju da je ovaj stih dodat Novozavetnim rukopisima verovatno u periodu pre osmog veka naše ere.

Pogledajte šta su Džejmison, Foset i Braun napisali u svom komentaru: "Jedini grčki rukopisi, *u bilo kom vidu*, koji podržavaju izraz 'na nebesima, Otac, Reč i Sveti Duh: a ova tri su jedno. A tri su koji su svedoci na zemlji...' su *Montfortianus* iz Dablina, koji je očito kopiran iz *moderne* latinske Vulgate; *Ravianus* koji je kopiran iz *Complutensian Polyglot*, rukopisa iz Napulja, sa ovim izrazom koji je kasnije dodat na marginu; *Ottobonianus*, 298, iz XV veka, *grčki* koji je samo prevod pratećeg latinskog. Sve stare verzije izostavljaju ovaj stih (koji se u srpskom jeziku pojavljuje u prevodu Vuka Stefanovića Karadžića)". Zaključci iz njihovog komentara, napisani pre više od sto godina, još uvek su valjani. Konzervativnije orijentisan, revidirani *Novi biblijski komentar*, mada prećutno, slaže se sa Džejmisonom, Fosetom i Braunom: "... Ovaj izraz je očito lažan, pa ga Revidirana standardna verzija Biblije (a u srpskom prevod Dr. Emilijana M. Čarnića) s pravom isključuje čak i sa svojih margina" (str. 1269).

Urednici "Pikovog Komentara Biblije" mnogo su elokventniji u svojoj veri da se spomenuti izraz iz Jovanove poslanice ne pojavljuje u izvornom tekstu: "Čuveni umetnuti stih, koji dolazi nakon izraza 'tri svedoka', čak nije ni štampan u Revidiranoj standardnoj verziji, i to s punim pravom. U ovoj biblijskoj verziji citira se nebesko svedočanstvo Oca, Reči i Svetoga Duha, ali se taj stih *nikada nije koristio u ranim sporovima onih koji su verovali u Trojstvo*. Nijedan poštovanja vredan grčki rukopis ne sadrži taj stih. Pojavivši se najpre u latinskom tekstu u kasnom IV veku, ulazi u Vulgatu i najzad u Erazmov Novi Zavet" (str. 1038). Sholastici otvoreno priznaju da Prva Jovanova 5:7 nije deo Novozavetnog teksta. Ipak, neki fundamentalisti još uvek navode taj stih kao biblijski dokaz za doktrinu Trojstva. Čak i većina skorijih prevoda Novog Zaveta ne sadrži taj tekst. Stoga je jasno da ove reči nisu deo nadahnutog kanona, već su dodati "od skora". Ta dva stiha u Prvoj Jovanovoj, po izvornom grčkom tekstu, trebalo bi da glase ovako: "Jer je troje koji svedoče: Duh i voda i krv, i ovo troje svedoče jedno".

Troje svedoče - šta? Možda o Trojstvu? Saznaćemo uskoro.

Šta svedoče?

Duh, voda i krv svedoče činjenicu da Isus Hristos, Sin Božiji, ponovo živi Svoj život u nama. Apostol Jovan to pojašnjava u stihovima 11-12: "I ovo je svedočanstvo: Bog nam je dao život večni i ovaj život je u Njegovom Sinu. Ko ima Sina, ima život; ko nema Sina Božijeg, nema života". Ali, kako to ova tri elementa - Duh, voda i krv - svedoče ovu osnovnu biblijsku istinu? "Sam Duh svedoči s našim duhom da smo deca Božija" (Rimljanima 8:16) (Više o ulozi Duha u trećoj glavi).

Voda predstavlja krštenje, koje svedoči o pogrebu starog "ja" i početku novoga života (Rimljanima 6:1-6). Krv predstavlja smrt raspelog Hrista, koja plaća kaznu za naše grehe, pomirujući nas tako sa Bogom (Rimljanima 5:9,10).

Sada shvatite zašto je Hristos zapovedio apostolima da krštavaju u ime Oca, Sina i Svetoga Duha (Jevandelje po Mateju 28:19). Pre svega, Isus nije zapovedio apostolima da krste u ime Oca, Sina i Svetoga Duha da bi ukazivao na to da je Bog Trojstvo. U Bibliji nema indikacija o jednom takvom odnosu. Zašto su onda trebali da krštavaju uz pomoć ova tri imena? Odgovor je jasan: Oni su trebali da krste u ime Oca zato što je Božija dobrota ono što nas vodi pokajanju (Rimljanima 2:4) i zato što je Otac Taj "od koga svaki rod na nebesima i na zemlji dobija ime" (Efescima 3:15); u ime Sina zato što je On taj koji je umro za naše grehe; a u ime Duha zato što Bog šalje Svoj Duh, koji nas začinja kao Njegovu Decu (Rimljanima 8:16). Mnogi teolozi pogrešno razumeju ulogu koju Otac, Sin i Sveti Duh igraju u spasenju svake osobe. Doktrina o Trojstvu je proistekla usled takvog nerazumevanja.

Prvi "hrišćanski" vernik u Trojstvo

Trojstvo je već vekovima centralna doktrina većine pravoslavnih, katoličkih i protestantskih crkava. Ova doktrina je toliko važna da *Katolička enciklopedija* ističe: "Ovo (Trojstvo), kako Crkva uči, je otkrivenje vezano sa Božijom prirodom koje je Isus Hristos, Sin Božiji, došao na zemlju da objavi svetu: i koje ona (Katolička crkva) stavlja pred čoveka kao *temelj čitavog dogmatskog sistema*". I katolički i protestantski teolozi citiraju Teofila iz Antiohije (oko 180. g.n.e.) kao *prvu osobu* koja piše o ovoj vrlo značajnoj doktrini. Ali, nije li čudno to što su religijski spisi skoro dva veka izbegavali da govore o jednoj tako važnoj doktrini? To je skoro isti vremenski period koliko Sjedinjene Države postoje kao nacija.

Štaviše, Teofilova aluzija na tradicionalno Trojstvo - "Oca, Sina i Svetoga Duha" - je, u najmanju ruku, prilično maglovita. Pogledajte šta je Teofil zapisao u komentaru o četvrtom danu stvaranja u prvom poglavlju Prve knjige Mojsijeve: "I, kao što sunce uvek ostaje puno, nikad se ne smanjujući, tako je i Bog uvek savršen, budući pun sve sile, razumevanja, mudrosti, besmrtnosti i

svega dobrog. Ali, mesec se smanjuje mesečno i tako umire, kao i čovek; potom se ponovo rađa, biva mlad, kao princip budućeg vaskrsenja. Na isti način i tri dana, koji su minula pre dolaska prirodnog izvora svetlosti, predstavljaju prauzore Trojstva - Boga, Njegovu reč i Njegovu Mudrost" (*Prednikejski Oci*, "Teofil Autolicije"). Evo prve izjave jednog teologa koja bi trebala da potkrepi doktrinu o Trojstvu. Da li ova izjava zaista uči o Trojstvu? Uzmite i jednostavno je pročitajte. Ovaj teolog ne kaže da je Bog Trojstvo *ličnosti*, ili da je pak Sveti Duh deo tog Trojstva. On samo spominje Boga, Njegovu Reč i Njegovu mudrost.

Teolozi su unutar ove neobične izjave pokušali da zamisle "*njihovo* Trojstvo" - pa čak i urednici *Prednikejskih otaca* ističu u fusnoti da je reč, prevedena kao "mudrost" na grčkom *sophia*, koju Teofil na drugom mestu upotrebljava kao referencu na *Sina, a ne na Sveti Duh*. Teofil nije mogao da dođe iz Biblije na ideju o Trojstvu - ako je zaista imao na umu Trojstvo *ličnosti*, što se čini malo verovatnim iz prethodne izjave, pošto Biblija nigde čak i ne ukazuje na to da je Bog Trojstvo.

Od Teofilovog vremena je prošlo nekoliko stotina godina pre nego što je ova doktrina postala deo katoličke dogme. Upravo je u poslednjih 25 godina četvrtog veka "ono što bi se moglo nazvati definitivnom dogmom o Trojstvu 'jedan Bog u tri ličnosti' postalo u potpunosti *asimilovano u hrišćanski život i misao*" (*Nova katolička enciklopedija*, "Sveto Trojstvo"). Iz ovoga je očigledno da ova "centralna doktrina" pravoslavlja, katoličanstva i protestantizma nije bila u sklopu "vere koja je jednom zauvek predana svetima" (Judina poslanica 3) za vreme apostola Jude ili pre njega, već je *dodata* od strane *kasnijih* teologa.

Doktrina o Trojstvu *nije* ono što je Isus Hristos "došao na zemlju da razglasi svetu". On je došao da propoveda blagovest (Jevanđelje) o Njegovom Carstvu koje uskoro treba da dođe, da osnuje Svoju istinitu Crkvu, da dâ Svoj život kao žrtvu za sve one koji se pokaju i da dâ Božiji Sveti Duh onima koji se krste - Duh koji daje silu vernicima da budu JEDNO sa Ocem i Sinom.

Trojstvo nije biblijska doktrina. Ono nema osnovu u biblijskim činjenicama. Kako je onda Crkva počela da veruje u ovu doktrinu?

Istorijat Trojstva

Drevnu ideju monoteizma poljuljala je iznenadna pojava Isusa Hrista na Zemlji. Pojavio se neko ko je tvrdio da je Sin Božiji! Ali, kako je uopšte on to mogao da bude? Jevrejski narod je vekovima verovao da postoji samo jedan Bog. Kada bi se tvrdnje "ovoga Isusa"

prihvatile, onda bi u njihovim očima njihova vera ostala bez ikakve razlike u odnosu na okolna politeistička paganska verovanja. Kad bi on bio Božiji Sin, raspao bi se čitav njihov monoteistički sistem. Kada je Isus otvoreno rekao izvesnim Jevrejima Njegovog doba da je On Sin Božiji, neki su već bili spremni da Ga kamenuju zbog bogohuljenja (Jevandjelje po Jovanu 10:33).

Kako bi se izbegao problem višestrukosti jednog Boga, jevrejska zajednica je jednostavno odbacila Isusa. Ortodoksni Jevreji do današnjeg dana ne prihvataju Isusovo Mesijanstvo. Međutim, liberalniji Jevreji makar priznaju da je On bio velikan svog vremena, možda čak i prorok. Ali, "nova" hrišćanska religija se i dalje suočavala sa istim problemom. Kako će zagovornici objasniti da postoji samo jedan a ne dva Boga? "Odlučujući podstrek u formulaciji doktrine o Trojstvu u Crkvi bila je njeno duboko ubeđenje da je Hristos apsolutno božanstvo, na kome se zasnivao čitav hrišćanski koncept o Bogu od same pojave hrišćanstva" (*Međunarodna standardna biblijska enciklopedija*, odrednica "Trojstvo", str. 3021). Ali, Hristovo božanstvo ne podrazumeva nužnost doktrine o Trojstvu, kao što ćemo videti u drugom poglavlju.

Koreni u grčkoj filozofiji

Mnogi rani crkveni oci bili su obrazovani potpuno u skladu sa duhom grčke filozofije, iz koje su "pozajmili" nebiblijske koncepte, kao što su dualizam i besmrtnost duše. Međutim, većina teologa, iz očiglednih razloga, pažljivo se trude da istaknu kako ne pozajmljuju ideju o Trojstvu iz trijada u grčkoj filozofiji i trijada drevnih Egipćana i Vavilonjana. Ali, neki od njih nisu toliko pažljivi u povlačenju ove granice: "Iako je ideja o trijadi ili Trojstvu karakteristična za hrišćansku religiju, ona ne predstavlja nikakvu osobenost. Na primer, u Indiji nailazimo na trojne grupe - Braman, Šiva i Višna; u egipatskoj religiji postoji trojna grupa: Oziris, Izida i Horus, koji sačinjavaju božansku familiju, poput Oca, Majke i Sina na srednjovekovnim hrišćanskim slikama. Istorijske religije nisu jedina mesta gde se na Boga gleda kao na Trojstvo. Treba se samo prisetiti neoplatonske ideje o Vrhovnoj ili Konačnoj realnosti, koju Platon sugerise" (*Hejstingov biblijski rečnik*, tom 12, str. 458).

Naravno, činjenica da je neko drugi imao Trojstvo ne znači sama po sebi da su ga hrišćani "pozajmili". MekKlintok i Strong pobliže objašnjavaju ovu vezu: "Krajem prvog i tokom drugog veka, mnogi učeni ljudi dolaze iz judaizma i paganizma u hrišćanstvo. Oni sa sobom donose svoje platonske ideje i frazeologiju u hrišćanske teološke škole" (odrednica "Trojstvo", tom 10, str. 553). U svojoj knjizi "Istorijski razvoj hrišćanske misli", Artur Kušman i MekGifert podvlače da je glavni argument protiv onih koji veruju da postoji samo jedan Bog i da je Hristos bilo usvojen od Boga, bilo stvoren od Njega - to da se njihova ideja nije slagala sa platonskom filozofijom. Takva učenja bila su "sablaznjiva za teologe, naročito onima koji su bili pod uticajem platonske filozofije" (*ibid.*, str. 240).

U drugoj polovini III veka, Pavle iz Samosate pokušao je da ponovo oživi ideju da je Isus bio običan čovek koga je Bog usvojio kada je Sveti Duh došao na Njega prilikom krštenja, čime ga je učinio Pomazanikom (Hristosom). U svom verovanju o ličnosti Isusa

Hrista, on "odbacuje platonistički realizam koji se provlači u većini današnjih spekulacija o Hristu" (*ibid.*, str. 243). Na kraju svog poglavlja o Trojstvu, MekGifert zaključuje: "Ortodoksni teolozi se hvale da su u doktrini o Trojstvu religija i filozofija dostigle svoj najviši izraz" (tom I, str. 247). Uticaj Platonove filozofije teško da se može odvojiti od doktrine o Trojstvu.

Međutim, ideja o Trojstvu datira mnogo pre Platona. "Iako je uobičajeno govoriti o semitskim plemenima kao monoteističkim, nesumnjiva je činjenica da su božanstva širom sveta manje-više predstavljena u trijadama. Ovo pravilo odnosi se na istočnu i zapadnu hemisferu, jednako na sever kao i na jug. Štaviše, smatra se da su trijade (tri ličnosti), na nekakav mističan način, jedno. Definicija Atanasija, hrišćanina koji je živio u Egiptu u IV veku, primenjivala se na Trojstva u svim neznabožackim religijama" (*Egipatsko verovanje i savremena misao*, Džejms Bonvik, str. 396).

Katolička crkva usvojila je ovakvu Atanasijevu formulaciju Trojstva na Nikejskom saboru 325. g.n.e. Atanasije, Egipćanin iz Aleksandrije i njegova filozofija, vukle su duboke korene iz Platonizma. "Aleksandrijska katehistička škola, koja je poštovala Klimenta iz Aleksandrije i Origena, najveće teologe i poglavare grčke crkve, primenila je alegorijski metod u objašnjavanju Svetog Pisma. Platon je imao veliki uticaj na misao ove škole koja je veoma naglašavala teološku spekulaciju. Među članovima koji su potpali pod ovakav uticaj, bili su i Atanasije i tri učenika iz Kapadokije" (*Ekumenski sabori katoličke crkve*, Hjubert Džedin, str. 29). Kako bi objasnili odnos Hrista sa Bogom Ocem, crkveni oci smatrali su neophodnim da upotrebe filozofiju tog vremena. Oni su očigledno mislili da je njihova religija pitkija ako bude zvučala poput paganske filozofije koja je u to vreme bila široko rasprostranjena. Ovi ljudi bili su upućeni u filozofiju koja je "obojila" njihovo shvatanje Svetog Pisma.

U ranom periodu IV veka - preko 300 godina nakon Hristove smrti - Katolička crkva usvojila je doktrinu o Trojstvu, odevenu u filozofiju tog vremena. Čak i teolozi priznaju da Trojstvo nije produkt I, već IV veka naše ere! "Među stručnjacima za egzegezu i biblijskim teolozima, uključujući i sve veći broj rimokatolika, priznaje se da niko ne treba da govori o Trojstvu u Novom Zavetu ako ne poseduje ozbiljne kvalifikacije. Paralelno sa tim priznaje se i da je, kada neko govori o nekvalifikovanoj veri u Trojstvo, reč o periodu hrišćanstva koje je nastalo poslednjih godina četvrtog veka, a ne u prvom veku naše ere. Tada je nastalo ono što bismo mogli da nazovemo definitivnom dogmom o Trojstvu; "jedan Bog u tri ličnosti" postalo je potpuno asimilovano u hrišćanski život i misao" (*Nova katolička enciklopedija*, odrednica "Trojstvo", tom 14, str. 295).

Nikejski sabor

Tokom Nikejskog sabora, 325. godine naše ere, dva člana aleksandrijske kongregacije, sveštenik Arije, koji je verovao da Hristos nije Bog nego stvoreno biće i Atanasije, đakon koji je verovao da su Otac, Sin i Duh isto biće koje živi u trojakoj formi (ili u tri odnosa, kao što jedan čovek istovremeno može da bude otac, sin i brat) izložili su svoje ideje. Nikejski sabor nije bio sazvan od strane crkvenih glavara, kao što bi se moglo

pretpostaviti. Njega je sazvaio imperator Konstantin. Rimski car je imao razlog da razreši sporove koji su postojali u to vreme, ali taj razlog je bio daleko od duhovnog.

"325. godine imperator Konstantin sazvaio je crkveni sabor u Nikeji u Vitiniji, u nadi da će obezbediti podršku sve većeg broja hrišćana za svoju vladavinu. On im je ukazao naročite počasti i bilo mu je u interesu da hrišćanska crkva bude snažna i jedinstvena. Arijanska kontroverza podriivala je jedinstvo i pretila snazi hrišćanske crkve. Stoga je Konstantin rešio da tome stane na put. Neko mu je sugerisao (moguće da je to bio španski biskup Hosije, koji je bio uticajan na dvoru), da ukoliko se sastane sinod koji bi predstavljao celokupnu Crkvu i sa istoka i sa zapada, možda će biti moguće obnoviti harmoniju. Sam Konstantin, naravno, niti je znao, niti ga je bilo briga o predmetu spora, ali je bio voljan da privede kontroverzu kraju, pa mu se Hosijev savet učinio pametnim" (*Istorijski razvoj hrišćanske misli*, tom I, str. 258).

Odluka o tome koga slediti od ta dva čoveka bila je manje-više proizvoljnog karaktera. Konstantina u stvari nije bilo briga šta će crkva odabrati. Sve što je on želeo bila je jedinstvena hrišćanska crkva (Arije je isprva proteran, ali je kasnije, po Konstantinovom nalogu, vraćen u Carstvo, a njegova doktrina ispitana i nađena da je bez jeresi). Većina prisutnih na Saboru nije bila spremna da zauzme bilo koji stav u kontroverzi. "Jasno definisan stav u vezi sa ovim problemom - odnos Hrista i Boga - imala je samo slaba grupica Arijevaca, a maleni broj delegata držao se sa nepoljuljanim ubeđenjem aleksandrijskog (Atanasijevog) stava. Ogroman broj članova Sabora imao je stav između ove dve krajnosti. Oni su odbacili Arijeve formule i uzdržali se od prihvatanja formulacija njihovih protivnika... glasanje nije predstavljalo kriterijum za unutrašnje ubeđenje članova Sabora" (*Enciklopedija Britanika*, "Sabor, Nikejski", str. 641).

Sabor je odbacio Arijeve stavove i to s pravom, ali nisu imali bilo šta drugo čime bi ih zamenili. Tako su prevagnule Atanasijeve ideje, mada je i taj stav bio u manjini. Odbacivanje Arija nije predstavljalo blanko prihvatanje Atanasijeve teologije. Međutim, crkva je u svim potonjim vekovima ostala takoreći zatečena sa nerazrešenom dilemom - da li je odluka u Nikeji bila ispravna ili ne. Nakon ovog Sabora, Trojstvo postaje zvanična dogma u hrišćanskoj crkvi, ali to nije označilo kraj spora. U narednih nekoliko godina hrišćani su se *međusobno* poubijali zbog ove doktrine u većem broju nego što ih je palo od ruke svih paganskih rimskih imperatora zajedno. No, uprkos svim borbama i ubijanju, nijedna strana u sukobu nije imala oslonac u Bibliji za svoju teoriju.

GLAVA 2

Ko je bio Isus?

Biblija ne uči doktrinu o Trojstvu. Ali, uprkos tome suočavamo se s pitanjem: ko je bio Isus Hristos? Da li je On bio čovek koji je živeo takvim savršenim životom da je Bog odlučio da Ga nazove svojim Sinom prilikom njegovog krštenja? Ili je On pak bio Bog koji je postao čovek i umro za sve ljude?

U prošlosti u većini teoloških krugova odbijanje doktrine o Trojstvu je povlačilo za sobom odbijanje i Hristovog božanstva. Ali, pre nego što ova brošura bude svrstana pod arijevsku jeres, da citiram katoličkog teologa Karla Rahnera: "Mi moramo biti voljni da prihvatimo da ukoliko bi se doktrina o Trojstvu odbacila kao lažna, veći deo religijske literature bi ostao bukvalno netaknut. *Hrišćanska ideja ovaploćenja uopšte ne bi morala da se menja kad ne bi bilo Trojstva*. Onda nije iznenađujuće da se hrišćanska pobožnost praktično priseća doktrine o ovaploćenju i to samo da je Bog postao čovek, a da iz ove istine ne izvodi bilo kakvu jasnu poruku o Trojstvu" (*Trojstvo*, str. 10-12).

Odbacivanje doktrine o Trojstvu ne podrazumeva odbacivanje ovaploćenja - Hristovog božanstva. Zapravo, ono što Karl Rahner kaže ukazuje na to da je iz svih praktičnih razloga ta doktrina besmislena.

Problem do Isusa

Do današnjeg dana hrišćanstvo je još uvek u zabuni o tome ko i šta je u stvari bio Isus Hristos. S jedne strane većina ljudi veruje u tajanstveno Sveto Trojstvo, dok s druge strane bučna manjina veruje da je Hristos bio stvoreno biće. Nijedna strana ne misli ispravno.

Ali, čemu sva ta zbrka? Biblijski stihovi jasno pokazuju ko je bio Isus. O Njemu je napisan tekst koji postoji već vekovima. Dok su se hrišćani bavili međusobnim ekskomunikacijama i ubijanjima oko toga ko je bio Isus, odgovor je postojao u biblijskom tekstu čije objašnjenje o Isusu nije u skladu sa onim što o njemu podučava većina crkava danas. Hristos nije druga ličnost u Trojstvu, niti Ga je Bog stvorio - *On je Bog Stvoritelj!*

U početku...

Da bismo otkrili ko je bio Isus, vratimo se na početak. Počeci se spominju u bar dva odvojena biblijska teksta, u prvom poglavlju Postanja i u prvom poglavlju Jovanovog Jevanđelja. Apostol Jovan je započeo svoje Jevanđelje tako što je opisao ko i šta je bio

Isus pre nego što je došao na Zemlju kao Spasitelj čovečanstva: "U početku beše Reč Božija, i ta Reč beše u Boga, i Bog beše Reč. Ova beše u početku u Boga. Sve je kroz nju postalo, i ništa, što je postalo, nije postalo bez nje... I Reč se ovaploti i stanova među nama, i gledasmo njenu slavu, slavu kao jedinorodnoga od Oca, punog blagodati i istine" (Jevanđelje po Jovanu 1:1-3,14). Ako ne bismo čitali Novi Zavet dalje od ovoga teksta, bili bismo u stanju da van svake sumnje znamo da je Isus Hristos bio sam Bog i da je On taj koji je stvorio čoveka u Prvoj Mojsijevoj 2:7. To je zato što Jovan jasno ističe da je Reč - to jest ono što je postalo Hristos - stvorila sve. Da su hrišćani jasno razumeli ove stihove nikada ne bi postojalo nešto poput arijanske kontraverze ili doktrine o Trojstvu.

Ali, apostol Jovan nije jedini Novozavetni pisac koji je pisao o Hristovom prepostojanju. Pogledajte šta je Pavle napisao Korinćanima: "Neću da vam ostane nepoznato, braćo, da su svi naši očevi bili pod oblakom, i svi su prošli kroz more, i svi su bili u Mojsija kršteni u oblaku i u moru, i svi su jeli isto duhovno jelo, i svi su pili isto duhovno piće; jer su pili iz duhovne stene koja ih je pratila, *a ta stena beše Hristos*" (Prva Korinćanima 10:1-4). Pavle nam jasno kaže da je Isus Hristos Bog iz Starog Zaveta - onaj koji je govorio Mojsiju i izveo Izrael iz Egipta. Ovo nam jasno pokazuje da je onaj koji je postao Sin bio i Bog u Starom Zavetu, a nikako Bog Otac. Pa ipak doktrina o Trojstvu zasniva se na pretpostavci da se Bog prikazao kao Otac u Starom Zavetu, a kao Hristos u Novom.

Dualnost Božija kroz Bibliju

Pluralizam Boga nije samo "množina veličanstava", kao što bi neki hteli da veruju. Šest stotina godina pre Hrista, prorok Danilo je zabeležio u viziji sledeće: "Videh u utvarama noćnim, i gle, kao Sin čovečiji idaše s oblacima nebeskim i dođe do Starca i stade pred njim" (Knjiga proroka Danila 7:13). "Sin čovečiji", kako je on opisao, ne može biti niko drugi do onoga koji je kasnije postao Isus Hristos. Danilo je potom video kako je njemu data vlast i Carstvo koje nikada neće biti uništeno (14. stih). "Sin čovečiji", koji se ovde spominje, teško da bi mogao biti najobičnije ljudsko biće! Starac je, u ovom slučaju, božansko biće koje se u Novom Zavetu naziva Ocem.

Isus Hristos je ukazao na istu pojavu iz ove vizije u svojoj priči o gospodararu (simbol samoga Hrista) koji je otišao u daleku zemlju (na nebesa) da bi primio Carstvo, pre nego što se bude vratio (Jevanđelje po Luci 19:12). Na dualnost božanske porodice takođe se ukazuje u Psalmu 110, čiji je autor car David: "Reče Gospod Gospodu mojemu: sedi meni s desne strane, dok položim neprijatelje tvoje u podnožje nogu tvojih" (1. stih). U ovom stihu spominju se dva različita Gospoda. Jedan je Bog Otac, a drugi je onaj koji je postao Isus Hristos. Pavle citira ovaj stih hrišćanima-Jevrejima, povezujući ga direktno sa Isusom Hristom: "A kome je od anđela ikad rekao: 'sedi meni s desne strane dok položim tvoje neprijatelje kao podnožje tvojih nogu?'" (Jevrejima 1:13).

Da li je i Sin bio Bog? U 8. stihu nalazi se odgovor na to pitanje: "Za Sina pak: 'Tvoj presto, *Bože*, stoji u sve vekove...' Ne može biti sumnje u to da se Bog Otac i Isus Sin spominju u Starom Zavetu kao dva zasebna bića.

Koliko Tvoraca?

Mnogi drevni narodi su u svojim mitovima sačuvali izveštaj o stvaranju sveta. Ma koliko takve priče bile iskrivljene, one sadrže izvesne osnovne elemente koji su zajednički sa ostalim pouzdanijim drevnim dokumentima. *Popol Vuh*, sveta knjiga starih Maja iz Gvatemale, na primer, sadrži priču o stvaranju, vrlo sličnu onoj koja piše u Bibliji. Ona započinje sa slikom praznine koja je vrlo nalik onoj u Prvoj knjizi Mojsijevoj 1:1-2:

"Zemljina površina se još nije ukazala. Postojalo je samo mirno more i ogromna nebeska širina. Nije bilo ničeg... Bilo je samo nepokretnosti i tišine u tami, u noći" (*Popol Vuh*, Norman: University of Oklahoma Press, 1950, str 81). Potom je u ovom prostranstvu vode i tmine nereda, započelo stvaranje. Ali, neprilično uobičajenim konceptima o Tvorcu koji radi sav posao sam, izveštaj Maja govori o dva bića - Tepeu i Gukumac, "tvorac" i "vajar", poznati kao "praoci", koji su udružili svoje napore u izvršavanju ovog posla: "Tepeu i Gukumac pojavili su se zajedno usred mraka... i razgovarali su zajedno... diskutovali su i razmatrali; Složili su se, ujedinili se u rečima i misli... Onda su osmislili kreaciju, kao i rast drveća i žbunja, a i rođenje života i stvaranje čoveka".

Potom priča nastavlja dalje sa "neka bude svetlost" i pojavom kopna, biljaka, životinja i čoveka - što sve naliči opisima iz Prve Mojsijeve. Obratite pažnju da Maje govore ne o jednom, već o dva bića koja stvaraju. Taj narod je zapravo zadržao detalj koji se obično ne razumeva van izvornog hebrejskog konteksta u zapisu o postanju. Jer i Biblija takođe pokazuje da su postojale dve odvojene ličnosti, koje su učestvovala u procesu stvaranja, a ne jedna kako se obično pretpostavlja.

Dok Prva Mojsijeva počinje priču rečima: "U početku stvori Bog...", hebrejska reč "Bog" je "Elohim". Ova reč određuje množinu, to jest činjenicu da postoji više ličnosti. Primetili ste da se Prva Mojsijeva 1:26 ispravno prevodi sa izvornog hebrejskog: "Potom reče Bog: da načinimo čoveka po svojem (našem) obličju..."

Većina onih koji ispovedaju hrišćanstvo smatrala bi stranim koncept po kome se Tvorac poima kao neko ko se sastoji od više od jednog bića. Pa ipak "Elohim" može da se odnosi na množinu. Reč koja se spominje u Prvoj Mojsijevoj 1, znači Bog, ali u smislu porodičnih odnosa. Novi Zavet govori o "Bogu Ocu" i "Bogu Sinu", koji je postao Isus. Oni su dva razdvojena bića, ali su obojica Bog. Obojica su oduvek živeli u zajednici. "U početku beše Reč

(Sin), i Reč beše u Boga (Otac) i Bog beše Reč" (Jevanđelje po Jovanu 1:1). Oni su zajednički isplanirali stvaranje sveta, a Bog Sin je taj plan sproveo u delo (Jovan 1:3; Kološanima 1:16). Obratite pažnju na poslanicu Efescima 3:9: "...u Bogu (Ocu), koji je sazdao sve kroz Isusa Hrista" (prevod Vuka S. Karadžića).

Tako nam Biblija otkriva da su zapravo postojala dva duhovna bića - dve odvojene ličnosti koje su ujedinile svoja nastojanja u cilju da stvore svet - upravo onako kako nas i zapis Maja iznenađuje svojim pripovedanjem o tom događaju.

Ko beše Melhisedek?

Sada zapazite šta se kaže u poslanici Jevrejima 5:5-6: "Tako i Hristos ne proslavi samoga sebe da bude prvosveštenik, nego onaj koji mu reče: 'Ti si Sin moj, ja sam te danas rodio', kao što i na drugom mestu govori: 'Ti si sveštenik doveka po redu Melhisedekovu'". Dakle, Hristos obavlja Melhisedekovu dužnost. Ko beše Melhisedek? Jedan od Ličnosti koje sačinjavaju Boga. U Prvoj Mojsijevoj 14:18 on se naziva carem Salimskim i sveštenikom Boga Višnjega. Obratite pažnju zašto on nije mogao da bude puko ljudsko biće.

Apostol Pavle ga dalje opisuje u Jevrejima 7:2-3: "Kome je Avraam odvojio i desetak od svega, čije ime prevedeno znači prvo: 'kralj pravednosti', a zatim i 'salimski kralj' to jest 'kralj mira', bez oca, bez majke, bez rodoslovlja, nemajući ni početka danima ni svršetka životu, upodobljen (upoređen sa) Sinu Božijem, ostaje sveštenik doveka". Pavle nije mogao da opisuje ljudsko biće, pa ni anđela, budući da se ovde opisuje biće koje je oduvek postojalo, a to samo može da bude Bog.

Melhisedek beše sveštenik Boga Višnjega. A ko je Bog Višnji? Pa naravno, Otac! Isus Hristos je rekao: "Otac je (moj) veći od mene" (Jevanđelje po Jovanu 14:28). A Melhisedek je još uvek živ (i ako pažljivo pročitate poslanicu Jevrejima 7:8 videćete da Pavle ponavlja ovu nadasve važnu činjenicu) i još uvek je taj prvosveštenik. Ali i Hristos je prvosveštenik (vidi Jevrejima 7:26; 8:1). Ne mogu postojati dva prvosveštenika a da oba imaju istu dužnost, pa stoga Melhisedek i Isus Hristos moraju biti jedna te ista ličnost.

Tako dakle vidimo da je već u prvoj biblijskoj knjizi Bog prikazan u vidu množine, mada ova istina nije bila jasno razumljiva sve dok Isus nije došao da je otkrije u Novom Zavetu. Isus reče: "I niko - sem Oca - ne zna ko je Sin, i ko je Otac - zna samo Sin i onaj kome Sin hoće da *otkrije*" (Luka 10:22).

Došao da otkrije Oca

U Novom Zavetu se pravi jasna razlika između Hrista i Oca. Bog koga je video i čuo Mojsije nije bio Bog Otac, što ponovo dokazuje da je Hristos bio Bog u Starom Zavetu.

"Boga niko nikad nije video; jednorodni Bog, koji je u Očevom krilu, on ga objavi" (Jevanđelje po Jovanu 1:18). Hristos je došao na Zemlju kako bi, između ostalog, otkrio Oca i pokazao kakvi porodični odnosi vladaju u božanstvu. Ali više o tome kasnije.

Da nam Isus nije otkrio Oca, ne bi bilo drugog načina da ga spoznamo. "Sve mi je predao moj Otac, i niko ne poznaje Sina do Otac, niti Oca ko poznaje do Sin, i kome hoće da otkrije " (Jevanđelje po Mateju 11:27).

Značenje reči "JHVH"

U hebrejskom, na kome je pisan izvorni nadahnuti biblijski tekst, postoje dva različita imena koja se uobičajeno koriste kada je reč o Bogu. Prva reč koja se koristi u vezi sa Bogom nalazi se u Prvoj knjizi Mojsijevoj - "Elohim", dok je druga - koju ćemo ovde razjasniti - "JHVH" (ona se uobičajeno, mada pogrešno, izgovara kao "Jehova"). Ta reč obično se prevodi kao "Gospod". Prvo mesto gde se ona pojavljuje u Bibliji je Prva Mojsijeva 2:7. Dakle, Gospod Bog - JHVH - je taj koji je oblikovao čoveka od praha zemaljskog. Takođe je Gospod Bog bio taj koji je direktno komunicirao sa Adamom i Evom u edemskom vrtu. I kao što vidimo u prvom poglavlju Jovanovog Jevanđelja, Reč - Isus Hristos - beše onaj koji je stvorio sve što postoji. Stoga je Gospod Bog u Starom Zavetu bio taj koji je u Novom postao Isus Hristos. Ova činjenica se veoma zanimljivo ilustruje gramatičkom analizom reči "JHVH". Rabinski izvori objašnjavaju "JHVH" kao reč koja u sebi obuhvata tri jevrejske reči: "HJH" znači "bio je", "HVH" znači "jeste" (u doslovnom značenju "sadašnjost", budući da se reč "jeste" ne koristi u hebrejskom jeziku) i "JHJH" što znači "nastaviće da bude". Kada se sve te reči ukombinuju, "JHVH" zapravo znači biće koje "je bilo - jeste - nastaviće da bude". Čak i jevrejski lingvisti se slažu sa tim da reč "JHVH" mora da bude izvedena od nekog oblika glagola "biti" (bio je, jeste, biće).

Dakle, samim svojim imenom Bog sasvim bukvalno obuhvata sve aspekte vremena - prošlost, sadašnjost i budućnost. Ovo se potpuno slaže sa stihom u Knjizi proroka Malahije 3:6: "Jer ja Gospod (JHVH) ne menjam se"; Jevrejima 13:8: "Isus Hristos je isti juče (bio je) i danas (jeste) i dovek (nastaviće da bude)"; Otkrivenje 1:8: "Ja sam Alfa i Omega, govori Gospod Bog, koji jeste, koji beše i koji će doći, Svedržitelj".

U ovim stihovima uočavamo da se čak i Isus Hristos i JHVH mogu etimološki poistovetiti. Pa ipak ovo je samo mali deo slike, jer jasne tvrdnje iz Starog i Novog Zaveta daju nepobitan dokaz da je Bog Starog Zaveta upravo onaj koji je postao Isus Hristos.

Hristos - kamen spoticanja

U osmom poglavlju Knjige proroka Isaije, stihovi 13-14, nalazimo veoma zanimljivo proročanstvo koje se tiče Gospoda nad vojskama:

"Gospoda nad vojskama svetite; i on neka vam je strah i bojazan. I biće vam svetinja, a kamen za spoticanje i stena za sablazan obema domovima Izraelovim, zamka i mreža

stanovnicima Jerusalimskim". Ovi stihovi se odnose na onog koji kasnije postaje Isus Hristos. Još sigurniji dokaz naći ćemo u Novom Zvetu.

U svojoj prvoj poslanici apostol Petar piše: "Zato u Pismu stoji: 'Evo postavljam ugaoni kamen na Sionu, izabran i dragocen, i ko u njega veruje neće se postideti'. Tako njegova dragocena vrednost služi na dobro vama koji verujete, a za one koji ne veruju 'kamen koji odbaciše zidari, taj posta kamen ugaoni' i 'kamen spoticanja i stena sablazni', na koji se spotiču oni što se ne pokoravaju reči, na što su i određeni" (Prva Petrova 2:6-8).

Jevanđelje po Luci 2:34 upravo aludira na to isto proročanstvo. Ne može se opovrgnuti činjenica da je Isus Hristos bio Bog u Starom Zvetu, to jest Kamen o koji su se mnogi spotakli. Verski poglavari tog vremena jednostavno nisu mogli da shvate kako je to Isus mogao da bude Bog. Pa ipak Stari Zvet, koga su oni vekovima prepisivali, pun je proročanstava o Njemu. Oni su bili uistinu zaslepljeni, a mnogi su i ostali do današnjeg dana, baš onako kako je apostol Pavle objasnio u svojoj poslanici Rimljanima, u poglavljima 9, 10. i 11. Dok je Isus Hristos, Bog Starog Zveta, bio na Zemlji kao ljudsko biće, na nebesima je ostalo samo jedno božansko biće - Otac. Vidimo kako se Isus molio svom Ocu na nebesima: "A sada, Oče, proslavi ti mene - kod sebe - slavom koju sam imao kod tebe pre no što je svet postao" (Jevanđelje po Jovanu 17:5).

Jevrejima i Arijanima bilo je teško da poveruju da Bog može da postane čovek. Uprkos tome, Novi Zvet objašnjava kako se to zaista zbilo. Jedan od članova Božanstva postaje čovek da bismo mi dobili šansu da postanemo Bog.

Apostol Pavle objašnjava ovaj koncept u svojoj poslanici Filipljanima. U poglavlju 2:5-8, on ohrabruje Filipljane: "Imajte u sebi istu misao koju Hristos Isus ima; On, koji je u obličju Božijem, nije smatrao kao nešto prigrabljeno - to što je jednak Bogu, nego je lišio samoga sebe, kada je uzeo obličje sluga i postao sličan ljudima. I našavši se u liku kao čovek On je unizio samoga sebe i postao poslušan do smrti, do smrti na krstu". Isus Hristos je bio Bog, ali je dobrovoljno odustao od svoje božanske pozicije, postao telesno ljudsko biće i došao na Zemlju da umre za nas kako bismo se mi spasili.

Istinski uticaj i važnost biblijskog stiha koji se često ponavlja stoga postaje sasvim jasan: "Jer je Bog tako zavoleo svet da je svog jedinorodnog Sina dao, da svaki - ko veruje u njega - ne propadne, nego da ima večni život" (Jevanđelje po Jovanu 3:16).

GLAVA 3

Da li je Sveti Duh ličnost?

Videli smo da je Isus Hristos bio, jeste i uvek će biti Bog. Međutim, možete da pretražite Bibliju od Prve Mojsijeve do Knjige Otkrivenja i nećete naći takvo biblijsko učenje u vezi sa Svetim Duhom. Biblija ne uči da je Sveti Duh treći član božanske porodice ili Trojstva. Ovo ne predstavlja predrasudno mišljenje protiv Svetog Trojstva. To je činjenica koju čak priznaju i teolozi koji veruju u Trojstvo!

Razmatrajući dokaze u prilog doktrini o Trojstvu u Bibliji, doktor V. N. Klark piše: "Novi Zavet započinje delo, ali ga ne završava; jer on ne sadrži *nikakvo slično učenje* (poput Jevanđelja po Jovanu 1:1-18, koje govori o Hristovoj božanstvenosti) u vezi sa Svetim Duhom. Hristova jedinstvena priroda i misija polaze od toga da je On Bog; ali slična osnova za *božanstvo Duha nigde se ne pokazuje. Misao u Novom Zavetu nikada se ne usmerava u tom pravcu*. Tako Sveto Pismo čini prvi korak ka doktrini esencijalnog Trojstva, ili trojici koji su jedan Bog, ali ono ne čini taj drugi *korak koji jedini može da kompletira ovu doktrinu*" (*Pregled hrišćanske teologije*, str. 168).

Teolozi moraju da shvate da ne postoji biblijski dokaz za božansku prirodu ili ličnost Duha, kao i to da moraju da istražuju vanbiblijske izvore kako bi došli do zaključka da postoji doktrina o Trojstvu. Karl Bart, jedan od najistaknutijih teologa dvadesetog veka, priznaje da je crkva otišla izvan granica Biblije kako bi stigla do svoje doktrine o Trojstvu. "U Bibliji nedostaje izrazita deklaracija o tome da su Otac, Sin i Sveti Duh jednake suštine, pa da su stoga u jednakom smislu sam Bog. A u drugoj izrazitoj deklaraciji nedostaje da je Bog jedino Bog ako i samo ako je to kroz Oca, Sina i Svetoga Duha. Ove dve izrazite deklaracije, koje idu izvan biblijskog svedočanstva, predstavljaju dvodelnu sadržinu crkvene doktrine o Trojstvu" (*Doktrina Reči Božije*, str. 437).

Budući da, kao što teolozi priznaju, Biblija nije izvor doktrine o Trojstvu, kako onda oni mogu da ga uklope sa biblijskim učenjem da nadahnuto Pismo treba da bude izvor svake doktrine (Druga Timoteju 3:16)? Odgovor na to pitanje glasi da je nemoguće izvesti tako nešto, što znači da oni moraju slobodno da priznaju tu bolnu činjenicu.

Duh Božiji u Bibliji

Iz Biblije se detaljno može dokazati da je Isus Hristos bio ličnost, ali u njoj nema takvih dokaza i za Sveti Duh. "Stari Zavet ne predviđa Božiji Duh kao neku ličnost, niti u nekom striktno filozofskom smislu, niti u semitskom smislu. Božiji Duh je jednostavno Božija Sila. Ako se on ponekad i predstavlja kao nešto što je razdvojeno od Boga, to je zato što Dah Jehovin ima spoljašnje delovanje (Knjiga proroka Isaije 48:16; 63:11;

32:15)". Tako kažu autori "Nove katoličke enciklopedije". Ali, pustimo ih da nastave: "Veoma retko autori Novoga Zaveta pripisuju Božijem Duhu osećanja ili intelektualno delovanje (Knjiga proroka Isaije 63:10; Mudrost Solomonova 1:3-7 - nalazi se u apokrifnoj Bibliji, a evo kako glase ti stihovi u hrvatskom prevodu: "A podmukle misli otuđuju od Boga i iskušavana svemoć posramljuje bezumnike. Jer mudrost ne ulazi u dušu opaku i ne nastanjuje se u tijelu grijehu podložnu. Jer sveti duh pouke bježi od prijekare i uklanja se od misli bezumnih i uzmiče kad se nepravda pojavi. Jer mudrost je duh čovjekoljubiv, ali hulniku neće oprostiti njegovih riječi, jer Bog proniče bubrege njegove, istinski mu srce nadzire i sluša njegove riječi. Doista duh Gospodnji ispunja svemir, i on, koji drži sve, zna i sve što se govori"). Kada se koriste takvi izrazi, oni samo predstavljaju stilske figure, koje se objašnjavaju činjenicom da se 'ruah' takođe smatrao kao centar intelektualnih aktivnosti i osećanja (Prva Mojsijeva 41:8). Ni u Starom Zavetu ni u rabinskoj literaturi ne može se naći opaska da je Božiji Duh posredničko biće između Boga i sveta. Ta aktivnost je svojstvena anđelima, mada se njima pripisuju neke aktivnosti koje se na drugim mestima pripisuju duhu Božijem" (*Nova katolička enciklopedija*, tom XIII, str. 574).

Božiji Duh se u Starom Zavetu oslikava kao Božija sila, tj. sila kojom je onaj koji je postao Isus Hristos, kao izvršilac Očeve volje, stvorio čitav kosmos. Ovi teolozi takođe prihvataju da, kada se govori o Duhu kao o nekoj ličnosti ili u ličnom smislu, autori Biblije jednostavno personifikuju Duh, kao što to čine sa mudrošću ili bilo kojim drugim svojstvom Boga.

Kakav je slučaj sa Novim Zavetom? Oni kažu: "Iako Novozavetni koncepti o Duhu Božijem umnogome predstavljaju nastavak onih iz Starog Zaveta, u Novom Zavetu postoji postepeno otkrivanje o tome da je Duh Božiji ličnost". Ali, to bi moglo da bude istina samo ako ste naoružani predubedenjem da je Bog Trojstvo. Videćemo da postoji samo nekoliko citata iz Svetog Pisma koji jedva da mogu da se protumače kao predstavljanje Duha u vidu neke ličnosti, a u svakom od tih slučajeva to se događa kao rezultat nerazumevanja gramatičke konstrukcije u rečenici. Ali dopustimo opet da Nova katolička enciklopedija nastavi sa svojim objašnjenjima: "*Većina Novozavetnih tekstova otkriva Božiji Duh kao nešto, a ne kao nekog; ovo se naročito vidi u paralelama koje Biblija povlači između duha i sile Božije*". Iako bi teolozi voleli da Biblija kaže da je Duh nekakva ličnost, oni moraju da priznaju da većina stihova u Svetom Pismu koji dolaze u vezu sa duhom, pokazuju da to nije *neko*, već *nešto*. Čak i personifikacija Duha ne predstavlja dokaz njegovog personaliteta.

"Kada se kvazi-personalna aktivnost pripisuje Božijem Duhu kao recimo: 'reče', 'ne dade', 'živi' (Dela apostolska 8:29; 16:7; Rimljanima 8:9), *nema opravdanja da se odmah zaključi da se u ovim stihovima Božiji Duh posmatra kao jedna Ličnost*; isti izrazi upotrebljavaju se u vezi sa stvarima ili apstraktnim idejama koje su retorički personifikovane (vidi Rimljanima 6:6; 7:17). Stoga kontekst fraze 'hula na Svetoga Duha' (Jevanđelje po Mateju 12:31; Jevanđelje po Marku 12:28; Jevanđelje po Luci 11:20) pokazuje da se ovde govorio o sili Božijoj" (*Nova katolička enciklopedija*, tom XIII, str. 575). Nakon ovakvih priznanja, skoro je nezamislivo da će bilo koji teolog i dalje podučavati kako je Duh nekakva ličnost. No, neki to i danas čine.

Lekcija iz grčke gramatike

Jedan stih gde većina teologa smatra da se Duh opisuje kao ličnost lako se može razjasniti prostom lekcijom iz grčkog jezika. U grčkom jeziku, kao i u romanskim jezicima (italijanskom, španskom, francuskom i ostalim) - svaka imenica ima svoj rod: muški, ženski ili srednji. Rod nema nikakve veze sa tim da li je reč stvarno muška ili ženska, već se samo upotrebljava kao gramatička konstrukcija. Stihovi na koje će se većina teologa koji uče o Trojstvu osloniti, kao na dokaz da je Duh ličnost, nalaze se u 14, 15. i 16. poglavlju Jovanovog Jevandelja. Ovde je zapisano da je Isus nazvao Duh "utešiteljem". Međutim, razlog iz koga se zamenica "on" upotrebljava u vezi sa rečju "utešitelj" - *parakletos* - je gramatičke, a ne teološke ili duhovne prirode. Sve zamenice u grčkom jeziku moraju da se slažu u rodu sa rečju na koju se odnose, pa je stoga zamenica "on" upotrebljena u grčkoj reči *parakletos*. Samo Jovan govori o Duhu kao parakletosu - "utešitelju". Ostali autori u Novom Zvetu upotrebljavaju reč *pneuma* koja znači "dah" ili "duh". To je grčka reč za hebrejsku reč "ruah" koja se u Starom Zvetu upotrebljava za "duh". Gramatički gledano, *pneuma* je reč srednjeg roda za koju se uvek koristi zamenica "ono". Međutim, prevodioci Biblije, budući pod uticajem doktrine o Trojstvu, uglavnom su pogrešno preveli u muški rod zamenicu koja se odnosi na reč *pneuma*.

Šta je Sveti Duh?

Da li je Sveti Duh *ličnost*, kao što su to Bog Otac i Isus Hristos, prema učenju doktrine o Trojstvu? Ispitajmo jasno i nedvosmisleno svedočanstvo Svetog Pisma kako bismo ustanovili šta **jeste** Božiji Sveti Duh.

Pre svega, to je sila Božija: "... ne silom ni krepošću, nego *duhom mojim*, veli Gospod nad Vojskama" (Knjiga proroka Zaharije 4:6). "Ali ja sam pun *sile* od duha Gospodnjega, i suda i hrabrosti...", izjavljuje prorok Miheja (Knjiga proroka Miheja 3:8).

Drugo, to je Duh mudrosti i razuma, Duh saveta i sile, Duh znanja i straha Gospodnjega (dubokog strahopoštovanja, a ne patološkog straha - Knjiga proroka Isaije 11:2).

Treće, to je *dar*. Nakon krštenja trebalo bi da primite "*dar Svetoga Duha*" (Dela apostolska 2:38). Ono (Duh) se *izliva* "'U poslednje dane, govori Bog, izliću od svoga Duha na sve ljude'" (Dela apostolska 2:17). "I zadiviše se verni iz obrezanja koji su došli s Petrom, što se i na mnogobošce izlio dar Svetoga Duha" (Dela apostolska 10:45).

Četvrto, Sveti Duh mora da se "podgreva" (podstiče ili raspiruje poput vatre), kako bi bio učinkovit. "Zbog toga te podsećam da *raspiriš* Božiji blagodatni dar, koji je u tebi (ot)kako sam položio svoje ruke na tebe", podseća Pavle

mladog evanđelistu Timoteja u Drugoj Timoteju 1:6.

Peto, Sveti Duh može da se *ugasi*. (Prva Solunjanima 5:19).

Šesto, Sveti Duh je sila Božija kojom On u ljudima začinje Svoju prirodu (Jevanđelje po Mateju 1:18; Rimljanima 8:9).

Sedmo, to nam je Božija garancija da će ispuniti obećanje koje nam je dao (Efescima 1:14).

Osmo, Duhom Svetim se izliva ljubav Božija i u naša srca (Rimljanima 5:5).

Deveto, Duh mora da se *obnavlja* (Titu 3:5-6).

Zapazite da ni u jednom od ovih stihova u Svetom Pismu ne postoji nijedna karakteristika koja ukazuje da je reč o nekakvoj "ličnosti". Da li neka *ličnost* čini bilo šta od navedenog? Da li se ličnost "izliva", "gasi", "obnavlja"? Da li neka ličnost *živi u* nekom drugom, i da li živi u ljudskim srcima?

Za dalji uvid u dokaze da Sveti Duh nije ličnost, pogledajte Jevanđelje po Mateju 1:20, gde čitamo da je Hristos začet Svetim Duhom. I pored toga, Hristos naziva *Boga* svojim Ocem, a ne Sveti Duh (Jevanđelje po Jovanu 14:16). Da je Sveti Duh neka ličnost, on (tačnije "ono") bi bio Hristov Otac - što predstavlja definitivni dokaz da Sveti Duh nije ličnost, već sila koju upotrebljava Bog Otac, baš kao što čovek upotrebljava snagu elektriciteta.

Razmišljajte i korak dalje: ako je Sveti Duh ličnost, onda se Isus Hristos molio pogrešnoj osobi. U sva četiri Jevanđelja nalazimo da se Hristos obraća Bogu kao Svom Ocu - a *ne* Svetom Duhu.

Činjenica da je Jovan upotrebio reč *parakletos* ne predstavlja dokaz da je Duh ličnost. Jer ako bi rod neke zamenice predstavljao osnovu za personalnost Duha, to bi značilo da je Duh promenio svoj rod na putu od Starog do Novog Zaveta, pošto je jevrejska reč za "duh" u Starom Zavetu bila ženskog roda u većini slučajeva, a muškog roda u manjem broju slučajeva. Činjenica da je reč "duh" ženskoga roda u hebrejskom navela je neke da poveruju da je Duh žensko biće Božanstva. Oni veruju u Trojstvo koje se sastoji od Oca, Majke i Sina. Zanimljivo je to da su njihovo verovanje osudili teolozi koji veruju u Trojstvo, a koji su iskoristili isti princip rada da bi dokazali kako je Duh muško biće!

Sveti Duh - sila kojom Bog začinje čoveka

Šta je Duh? Kao što smo ranije uočili, teolozi priznaju da je Duh Božiji Božija sila. Oni nemaju razloga da veruju drukčije, osim ako nemaju pristrasna ubeđenja o Trojstvu. Duh

ili "Sveti Duh", kako se u Novom Zavetu naziva, bio je sila kojom je začet Isus Hristos. "A rođenje Isusa Hrista beše ovako: kada je majka njegova Marija bila zaručena za Josifa, pre no što se sastaše, nađe se da je začela od Duha Svetoga" (Jevanđelje po Mateju 1:18). Kada je Josif nameravao da tajno raskine njihovu veridbu zato što je bila u drugom stanju, "gle andeo Gospodnji mu se javi u snu i reče: Josife, sine Davidov, ne boj se uzeti Marije žene svoje; jer što je u njoj rođeno (začeto) od Duha je Svetoga" (Jevanđelje po Mateju 1:20).

Pavle ne priznaje Trojstvo

Mnogi koji veruju u Trojstvo danas bi verovatno smatrali apostola Pavla bogohulnikom, zato što je u svojim pozdravima crkvama kojima je slao poslanice, zanemario da spomene i Sveti Duh. U svom uvodu poslanici Rimljanima, Pavle se predstavlja kao apostol Boga Oca i Isusa Hrista, ali ništa ne govori o nekoj trećoj ličnosti. On takođe propušta da spomene Sveti Duh u pozdravnim rečenicama svojih ostalih poslanica. Njegov standardni pozdrav glasi: "Blagodati vam i mir od Boga Oca našega i Gospoda Isusa Hrista" (Prva Korinćanima 1:3). Isti pozdrav ponavlja se i u Drugoj Korinćanima 1:3, poslanici Galatima 1:3, Efescima 1:2, Filipljanima 1:2, Kološanima 1:2, Prvoj Solunjanima 1:1, Drugoj Solunjanima 1:2, Prvoj Timoteju 1:2, Titu 1:4, Filemonu 3. U svim ovim pozdravima, bez izuzetka, dosledno se izostavlja Sveti Duh (veliki propust - zapravo, hula, ako polazimo od toga da je doktrina o Trojstvu ispravna)!

Jedino se u Drugoj Korinćanima 13:13 spominje Sveti Duh sa Bogom i Isusom, pa i tu samo u vezi sa zajednicom. Sveti Duh nije treći član Božanstva.

Isus je začet u Marijinoj utrobi silom Svetoga Duha. On je bukvalno rođen sa Božijim Duhom u svom razumu. Postao je sin Božiji i umro za nas da bismo i mi imali istu šansu da postanemo Bog. Apostol Pavle jasno podučava ovu vitalnu istinu u Svetom Pismu, baš kao što je možemo pročitati u poslanici Rimljanima 8:16: "Sam Duh svedoči s našim duhom da smo deca Božija". Pavle nije mislio na nekakav sentimentalni način, kao što nam to pokazuje u sledećem stihu: "Ako smo pak deca, onda smo i naslednici; naslednici Božiji, sunaslednici Hristovi, - ako s njim stradamo, da se s njim i proslavimo". Pavle kasnije ističe u poslanici Jevrejima 1:2 da je Isus Hristos naslednik svega. Stoga ako posedujemo Božiji Duh, imamo šansu da nasledimo sve zajedno sa Isusom Hristom.

Duh Božiji sjedinjuje se s našim umom, čime bivamo ponovo začeti (ali ovoga puta duhovno), a ne kao što je bilo na početku, fizički. Postali smo nova ličnost. "Neka je blagosloven Bog i Otac Gospoda našega Isusa Hrista, koji nas je po svojoj velikoj milosti - uskršom Isusa Hrista iz mrtvih - ponovo rodio (začeo) za živu nadu" (Prva Petrova 1:3). I u 23. stihu kaže: "jer niste preporođeni (nanovo začeti) propadljivim semenom nego nepropadljivim, živom i postojanom rečju Božijom".

Sveti Duh začine u nama božansku prirodu. Ovo duhovno začće oplemenjuje nas božanskim umom i Njegovom prirodom. Tokom celog našeg hrišćanskog života neprestano rastemo i razvijamo razumevanje i um Božiji, sve dok se konačno ne budemo rodili u Božiju porodicu i prilikom Hristovog povratka na zemlju postanemo besmrtni (Prva Korinćanima 15:49-52).

Kako da steknemo ovaj Duh? Apostol Petar daje odgovor na to pitanje koje se spominje u Delima apostolskim 2. glava, gde se opisuje dan Pedesetnica (Pentekost). Kada su na kraju njegove propovedi ljudi upitali Petra šta da učine, on je odgovorio: "pokajte se i neka se svako od vas krsti u ime Isusa Hrista za oproštenje svojih grehova, pa ćete primiti dar Duha Svetoga" (Dela apostolska 2:38). Takođe vidimo u Jevanđelju po Mateju 28:19 da se Otac, Sin i Sveti Duh spominju u "formuli krštenja". Bog Otac je taj koji nas dovodi u pokajanje; Isus Hristos - Bog Sin - je taj koji je umro da bi nam gresi iz prošlosti bili oprošteni; a Sveti Duh je sila kojom bivamo začeti od strane Boga Oca.

Kako je istina u Bibliji jasna! Sveti Duh je sila Božija. To nije nikakva ličnost, već sila kojom bivamo začeti da bismo postali sinovi i kćeri Božije.

GLAVA 4

Bog je porodica

Rani teolozi imali su potrebu da objasne pojavljivanje Isusa Hrista. Neki su svoja objašnjenja pronašli izmisliši doktrinu o Trojstvu. Pošto Bog *nije* Trojstvo i pošto je Isus Hristos Bog, kakav onda odnos vlada u Božanstvu? Da li je Bog jedan, ili pak postoje dva odvojena Boga? Da li je onda hrišćanstvo politeistička religija?

U drugom poglavlju ovoga rada otkrili smo da Biblija uči kako je Isus Hristos Bog Starog Zaveta, kao i da je On postao telesan i došao na Zemlju kako bi umro za čovečanstvo. On se naziva Sinom Božijim, a On sam naziva Boga Svojim Ocem. Do sada bi taj odnos trebao da postane jasan svima - Bog je porodica.

U trećem poglavlju otkrili smo da i mi možemo da postanemo sinovi i kćeri koje će Bog začeti putem oplodnje Duhom Božijim - dakle ponovo je reč o porodičnom odnosu.

Kada shvatimo da je Bog porodica - to jest da se On reprodukuje po svojoj vrsti - više se ne suočavamo sa problemima vezanim za doktrinu o Trojstvu, niti sa problemom mnogobožičkih kultova.

Samo je jedna Božija porodica, koja ima trenutno dva člana, ali će ih u budućnosti biti mnogo *više*. Isus je nazvan "prvencem među *mnogom braćom*" (Rimljanima 8:29).

Pogledajte sebe! Bez obzira na to da li ste u braku ili ne, deo ste jedne porodice. Imate roditelje, možda decu, a možda i unuke. Pa i pored toga, vi ste ipak jedna porodica.

Bog je bio taj koji je stvorio čoveka i stavio ga na Zemlju. On je stvorio instituciju braka i porodične odnose kao ogledalo njegove božanske porodice.

Božije ime stoji u množini

Reč u hebrejskom jeziku koja se u Prvoj Mojsijevoj 1:1, 26 upotrebljava za "Bog" je "*Elohim*". *Elohim* je po svom gramatičkom obliku reč koja podrazumeva množinu. Iako ta reč sama po sebi ne dokazuje da u Božanstvu postoje dva bića, ona ostavlja mogućnost za množinu na koju jasno ukazuju ostali delovi Biblije.

Iz onoga što možemo da razumemo iz ostatka Biblije, ova reč *Elohim* nalik je na reči koje imamo u našem jeziku: "porodica", "grupa", "crkva" ili "svetina". Ove reči se često posmatraju kao jednina, ali sve one sadrže više od jednog člana. Apostol Pavle nam ovo

pojednostavljuje u Prvoj Korinćanima 12:20. Govoreći o Crkvi, on kaže: "Ovako su mnogi udovi, a telo je jedno".

Bog je porodica. Trenutno su u toj Božijoj porodici dva člana, Bog Otac - Glava porodice, Zakonodavac - i Isus Hristos, Sin - Glasnogovornik, Stvoritelj. Ali reč *Elohim* nije samo dvojina (dual). Dvojina kao broj postoji u hebrejskom, ali onda bi ta reč zvučala "*Elohaim*". Međutim, za Božiju porodicu je određeno da bude odistinski mnogobrojna - da ima mnoge članove. I upravo ovu činjenicu reč *Elohim* opisuje i omogućava.

Verovanje u Trojstvo zamagljuje pravu svrhu koju Bog ima na umu za ljudski rod. Ako nas podučavaju da je Bog ograničen na Trojstvo, tri ličnosti, onda se gubi iz vida činjenica da je prava Božija namera da stvori mnogo više članova u Svojoj porodici.

Pogledajte izveštaj o stvaranju u prvoj glavi Prve Mojsijeve. Bog je stvorio ribe po njihovim vrstama, ptice po njihovim vrstama i životinje po njihovim vrstama. Ali u 26. stihu Bog je stvorio čoveka i to *ne* po bilo kojoj životinjskoj vrsti, već po božanskoj vrsti - po Božijem liku i obličju. "Potom reče Bog (na hebrejskom "*Elohim*"): da načinimo čoveka po *svojemu obličju, kao što smo mi* koji će biti gospodar od riba morskih i od ptica nebeskih i od stoke i od cele zemlje i od svih životinja što se miču po zemlji".

Bog je stvorio čoveka po Svom liku. Čovek je na višem nivou od ostatka tvorevine, zato što mu je Bog dao moć razmišljanja. On gospodari nad svim stvorenjima. Čovek nije životinja, već je stvoren po Božijem liku - Božijoj vrsti.

Čemu nas uči Novi Zavet?

Apostol Jovan je razumeo Božiji plan za ljudski rod. Pogledajte šta je zapisao u Prvoj Jovanoj 3:1: "Vidite kakvu nam je ljubav dao Otac (evo porodičnog odnosa - a ne ograničenog trojstva) - da se nazovemo deca Božija, i jesmo. Svet nas zato ne poznaje, što njega nije upoznao. Dragi moji, (već) sad smo (začeta) deca Božija i još se ne pokaza šta ćemo biti. *Znamo da ćemo - kada se on pokaže - biti njemu slični, jer ćemo ga gledati onakvog kakav je*".

Isus Hristos, onaj koji je bio Bog u Starom Zavetu, Bog Stvoritelj, postao je telo, umro je i razapnut je kao deo Božijeg plana da načini čoveka Bogom. Isus Hristos nije jedini koji treba da bude Sin Božiji. On je sada jedini rođen kao sin Božiji, ali kao što piše Jovan: "*kad se pokaže, bićemo kao i on*". Sada smo *začeti*, a postaćemo *rođeni* sinovi i kćeri od Boga prilikom vaskrsenja.

Jasno je da je Božiji plan da dovede mnoge sinove i kćeri u Svoju porodicu: "Jer je dolikovalo njemu (Bogu Ocu), za koga je sve i kroz koga je sve, pošto je *mnoge sinove doveo u slavu*, da stradanjima učini savršenim začetnika njihovoga spasenja (Isusa Hrista)" (Jevrejima 2:10).

Biblija je puna stihova koji govore o Božijoj namisli za čoveka. Pa ipak, većina hrišćana ovoga sveta zaslepljena je kada je u pitanju ova centralna biblijska istina. Ali zašto? Zato što sotona vara ceo svet (Otkrivenje 12:9). Bog ne predstavlja nekakvo zatvoreno trojstvo. On je porodica čiji član možete da postanete i vi!

Čemu prevara?

Zašto je sotona svetu podmetnuo doktrinu o Trojstvu? Zato što ne želi da *vi* vladate umesto njega! Sotona je izvorno stvoren da izvršava Božiju vlast na Zemlji, ali on je odbio da služi Tvorcu i čak je podstakao pobunu kako bi svrgnuo Boga sa njegovog vladarskog položaja nad čitavim Univerzumom (Knjiga proroka Jezekilja 28:11-19; Knjiga proroka Isaije 14:12-14). Trećina anđela se udružila sa Luciferom u tom odmetništvu, pa je zajedno sa njim zbačena na Zemlju (Otkrivenje 12:3-4) - čime su se, zajedno sa sotonom, zauvek diskvalifikovali od upravljanja unutar Božije vlade. Međutim, sotona i njegovi demonski odredi ostaju na dužnosti sve dok se Hristos ne vrati.

Iako su diskvalifikovani, oni ne žele da bilo ko ikada preuzme njihovo mesto. Iz tog razloga, tokom skoro 6000 godina ere čoveka, pokušali su da od čitavog sveta sakriju Božiju istinu od koje zastaje dah. Ukoliko vas mogu navesti da poverujete u Trojstvo, bićete prevareni da mislite kako se Božanstvo sastoji od *samo* tri ličnosti. Onda ne možete da zamislite ni u svojim najluđim snovima da ste stvoreni da se rodite kao članovi Božije porodice - da biste stvarno imali udela u vladanju na Zemlji!

Sotona želi da mislite kako je Bog ograničeno trojstvo - a ne porodica čiji se broj članova *uvećava* ili pak Carstvo u koje možemo da stupimo Božijom milošću.

Eto istine! Istine o Trojstvu. Božija porodica nije zatvorena za čovečanstvo, kao što bi sotona očekivao od vas da verujete. Vrata te porodice širom su otvorena za vas, kao i za vašu porodicu i čitav ljudski rod. Prilikom Hristovog povratka možete da budete upravo nalik na Boga!